

MARCIN KUBUS¹, EWA ZWOLIŃSKA²

¹Katedra Dendrologii i Kształtowania Terenów Zieleni
Akademia Rolnicza w Szczecinie

²Studenckie Koło Naukowe Dendrologów i Projektantów Terenów Zieleni
Akademia Rolnicza w Szczecinie

ZAGOSPODAROWANIE PARKU PODWORSKIEGO W BARNIMIU NA POTRZEBY ROZWOJU TURYSTYKI, REKREACJI I EDUKACJI DRAWIŃSKIEGO PARKU NARODOWEGO

Streszczenie. W niniejszym opracowaniu przedstawiono projekt rewaloryzacji parku podworskiego w Barnimiu i jego przystosowania do prowadzenia różnych form turystyki, rekreacji i edukacji ekologicznej w ramach działalności Drawieńskiego Parku Narodowego (DPN). W założeniach projektowych nawiązano do dawnego układu przestrzennego parku i włączono pozostałości po dworze i zabudowaniach folwarcznych do programu parku. Dobór drzew, krzewów i roślin zielnych oparto przede wszystkim na gatunkach charakterystycznych dla DPN-u, chronionych i zagrożonych wyginięciem na Pomorzu Zachodnim, sadzonych w końcu XIX i na początku XX wieku oraz kolekcji mało znanych drzew i krzewów, dawniej uprawianych przez człowieka ze względów konsumpcyjnych. Obok celów edukacyjnych, równorzędne jest podniesienie walorów turystycznych i rekreacyjnych parku, m.in. poprzez utworzenie przystani kajakowej nad rzeką Drawa, pomostów, kładek spacerowych, wytyczenie tras turystycznych, punktów widokowych oraz wprowadzenie komponujących się z otoczeniem elementów małej architektury ogrodowej.

Słowa kluczowe: park, Barnimie, projekt, turystyka, rekreacja, edukacja

Wstęp

Parki narodowe jako obszary chronione, ze względu na swoje wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe, są wręcz idealnymi miejscami do prowadzenia różnych form turystyki, rekreacji i edukacji ekologicznej. Z drugiej strony, właściwe zagospodarowanie tych obiektów pozwala na ukierunkowanie ruchu turystycznego w sposób zapewniający odciążenie od eksploatacji, a co za tym idzie antropopresji terenów przyrodniczo najcenniejszych. Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie projektu zagospo-

darowania parku podworskiego w Barnimiu na potrzeby rozwoju turystyki i rekreacji oraz edukacji ekologicznej w Drawieńskim Parku Narodowym.

Na podstawie cech podawanych przez MAJDECKIEGO (1993) styl parku określono jako krajobrazowy, swobodny z licznymi naturalistycznymi fragmentami (KUBUS i IN. 2006). Główna aleja spacerowa przebiega na osi widokowej, z dworu do pobliskiego terenu leśnego, a boczne aleje prowadzą wzdłuż nadrzecznych skarp. W dalszej części teren parku niezauważalnie przechodzi w rozciągające się za Drawą lasy DPN-u, do których dostęp wiedzie przez drewniany mostek. Granice założenia dworsko-parkowego są obecnie czytelne, a układ alejek spacerowych jest częściowo czytelny. Nieużytkowany w całości park stopniowo zarasta samosiewem drzew i krzewów. Po II wojnie światowej majątek znacjonalizowano i rozparcelowano. Obecnie lasy wchodzą w skład DPN-u, a teren zespołu dworsko-parkowego należy do Gminy Drawno, AWRSP w Szczecinie oraz indywidualnych użytkowników.

Material i metody

Na podstawie dostępnych materiałów archiwalnych oraz ikonograficznych przeprowadzono analizę historyczno-przestrzenną założenia dworsko-folwarcznego oraz parku w Barnimiu.

Barnimie (do 1945 roku Fürstenau) to duża wieś sołecka, o zabudowie wielodrożnicy, położona na wschodnim brzegu rzeki Drawy, w północno-zachodniej części Drawieńskiego Parku Narodowego (DPN). Na początku XIX wieku w malowniczym szerokim zakolu rzeki Drawy, przy nieistniejącym już dworze, założono park krajobrazowy (rys. 1). Zachowały się niektóre budynki folwarczne: dawniej przylegająca do dworu oficyna z towarzyszącym jej małym budynkiem gospodarczym, dwa magazyny, stodoła. Powierzchnia założenia dworsko-parkowego pierwotnie wynosiła około 12,8 ha, a obecnie 9,97 ha, w tym park zajmował około 9,3 ha, a obecnie 7,02 ha (ENGEL 1996). Największa część parku ma charakter antropogenicznie przekształconego zbiorowiska żyznej buczyny niżowej typu „pomorskiego” *Galio odorati-Fagetum* Rübel 1930 ex Sougnez et Thiel 1959 (MATUSZKIEWICZ 2005), z pomnikowym starodrzewem (rośnie tu m.in. dąb „Barnim” o obwodzie pnia 580 cm, na wysokość 130 cm n.p.g). Pomnikowe, według norm KASPRZAKA (2005), drzewa obcego pochodzenia, tj. choina kanadyjska (*Tsuga canadensis*), tulipanowiec amerykański (*Liriodendron tulipifera*) i klon srebrzysty (*Acer saccharinum*), skupione są w pobliżu terenu z dawnym dworem.

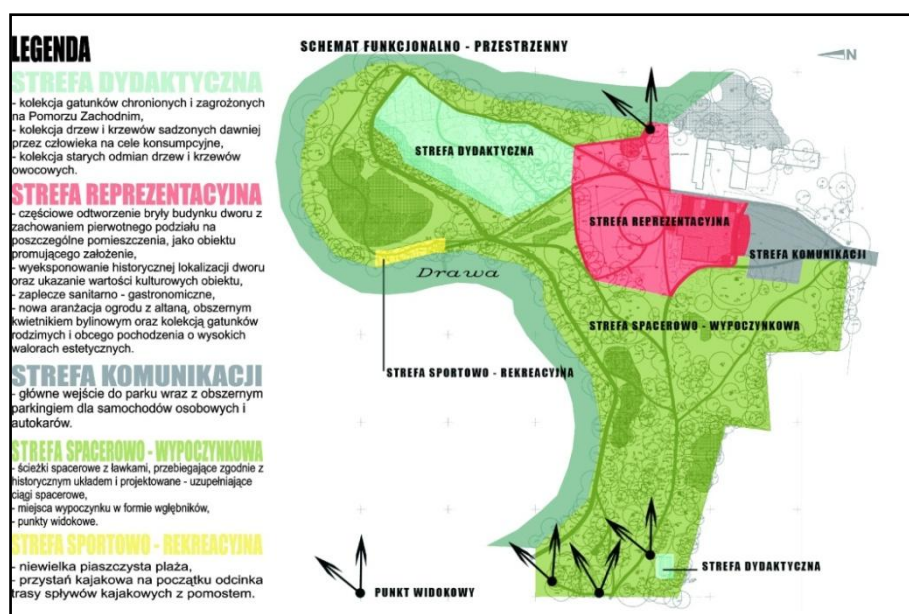
W założeniach projektowych przede wszystkim przewidziano rozwiązania podnoszące funkcje edukacyjne, turystyczne i rekreacyjne obiektu, tj.:

- 1) ukazanie wartości przyrodniczych i jednocześnie podniesienie funkcji edukacyjnych obiektu poprzez: opracowanie tras edukacyjnych na terenie parku, punktów widokowych, tablic edukacyjnych, dobór drzew, krzewów i roślin zielnych oparty na gatunkach charakterystycznych dla DPN-u, utworzenie kolekcji gatunków chronionych i zagrożonych wyginięciem na Pomorzu Zachodnim;
- 2) ukazanie wartości kulturowych obiektu poprzez: nawiązanie do dawnego układu przestrzennego parku i włączenie pozostałości po budowlach do programu parku, opracowanie tablic informujących o historii założenia, wprowadzenie drzew

- i krzewów sadzonych w parkach Pomorza Zachodniego w końcu XIX i na początku XX wieku, uatrakcyjniających teren parku w różnych porach roku, utworzenie kolekcji drzew i krzewów o jadalnych owocach dawniej uprawianych przez człowieka oraz starych odmian owocowych;
- 3) zwiększenie wartości turystycznej i rekreacyjnej poprzez: utworzenie przystani kajakowej, wprowadzenie elementów małej architektury komponujących się z otoczeniem, tj. wiata, altana, krąg ogniskowy, kładka, ławki, stoły itp.

Wyniki

Opracowany schemat funkcjonalno-przestrzenny parku uwzględnia przede wszystkim walory przyrodniczo-krajobrazowe parku oraz realizuje przyjęte założenia projektowe. Wyróżniono następujące strefy parku: reprezentacyjną, komunikacji, spacerowo-wypoczynkową, sportowo-rekreacyjną i dydaktyczną (rys. 1).

Rys. 1. Schemat funkcjonalno-przestrzenny parku podworskiego w Barnimiu
 Fig. 1. The functional-spatial analysis of manor house park in Barnimie

Strefa reprezentacyjna – to obszar wokół zabudowań i ruin dworu, których obecność zaznacza się przez nadbudowanie zachowanych fragmentów murem ceglanym do poziomu od 0,8 do 1,2 m wysokości, z odtworzeniem pierwotnego podziału pomieszczeń parteru budynku. Zakłada się ulokowanie tu obiektu małej gastronomii, zaplecza sanitarnego, tablic informacyjnych (o historii założenia dworu w Barnimiu oraz charakteryzujących DPN), ławek, oświetlenia, pergoli i trejaży montowanych na częściowo od-

tworzonych murach budynku, a także aranżację ogrodu lokowanego za dworem. Celem tych działań jest ukazanie historii założenia, wartości kulturowych oraz utworzenie turystycznego centrum DPN-u. Przy głównym wejściu do parku znajduje się parking samochodowo-autobusowy, bezpośrednio przylegający do strefy reprezentacyjnej. Podwyższony podjazd do wejścia głównego dworu proponuje się wyłożyć granitową kostką, z miejscem na pochylnię dla inwalidów. Ponad 3/4 powierzchni parku zajmuje strefa spacerowo-wypoczynkowa z wiekowym starodrzewem i bogatą szatą roślinną charakterystyczną dla DPN-u. Alejki parkowe będą tu odtworzone zgodnie z ich pierwotnym przebiegiem. W miejscach z wyjątkowo malowniczymi widokami, m.in. na zakola Drawy, proponuje się lokalizację punktów i platform widokowych (wyniesionych oraz w formie wgłębników) z ławkami. Strefa dydaktyczna obejmuje powierzchnię z kolekcjami tematycznymi roślin: chronionych i zagrożonych wyginięciem na Pomorzu Zachodnim oraz o owocach jadalnych (w miejscu dawnego sadu). W zachodniej części parku proponuje się lokalizację obszernej wiaty edukacyjnej oraz wytyczenie dwóch ścieżek edukacyjnych: „Dzikie drzewa, krzewy i pnącza owocowe” oraz „Na progu Drawieńskiego Parku Narodowego”. Strefę sportowo-rekreacyjną tworzy przystań kajakowa z małą plażą oraz przewidziane poza parkiem boisko do gier zespołowych.

Podsumowanie

1. Zespół podworski w Barnimiu jest cennym obiektem, który może być przystosowany do celów turystyczno-rekreacyjnych i edukacyjnych Drawieńskiego Parku Narodowego (może stanowić swoisty przedśionek do poznania DPN-u).

2. Propozycje programowe zagospodarowywanego parku zostały ułożone w celu ukazania jego wartości przyrodniczych, kulturowych, i podkreślenia walorów turystyczno-rekreacyjnych obiektu. Poszczególne elementy projektu i proponowane zmiany opracowane zostały w oparciu o informacje pochodzące z dostępnych źródeł historycznych, analizy stanu istniejącego i rozpoznania obiektów o podobnej funkcji w regionie, przy spełnieniu założeń projektowych i sugestii dyrekcji DPN-u.

3. Realizacja projektu pozwoli na rewaloryzację i nowe funkcjonalne zaistnienie zespołu podworskiego w Barnimiu jako atrakcyjnego miejsca na mapie turystycznej regionu, promującego Drawieński Park Narodowy.

Literatura

- ENGEL G., 1996. Dokumentacja ewidencyjna założenia przestrzennego parkowo-pałacowego w Barnimiu. Pracownia Zieleni Zabytkowej inż. Henryk Grecki, Szczecin.
- KASPRZAK K., 2005. Ochrona pomników przyrody. Zasady postępowania administracyjnego. Abrys, Poznań.
- KUBUS M., POŁOMSKI J., ZWOLIŃSKA E., 2007. Projekt rewaloryzacji i adaptacji do celów edukacyjno-rekreacyjnych parku podworskiego w Barnimiu. Drawieński Park Narodowy. Drawno.
- MAJDECKI L., 1993. Ochrona i konserwacja zabytkowych założeń ogrodowych. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa.
- MATUSZKIEWICZ W., 2005. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa.

LAND DEVELOPMENT PLAN OF MANOR HOUSE PARK IN BARNIMIE FOR TOURIST, RECREATION AND EDUCATIONAL PURPOSES OF THE DRAWA NATIONAL PARK DEVELOPMENT

Summary. The protected areas of national parks are perfect places for various tourist, recreation and educational activities – mainly because of great natural and landscape qualities. This article presents the land development plan of manor house park in Barnimie for such activities related to the general development of the Drawa National Park (DPN). The main design outlines refer to historical spatial arrangement of the park including the remains of the old mansion and farm buildings. The selection of trees, bush and herbaceous plants derives mainly from the characteristic protected and threatened by extinction species of the Drawa National Park. Those were planted in 19th and 20th century on the area of the West Pomerania. The proposed plants also refer to the old species used by the inhabitants for consumption purposes. Apart from the educational purposes the equal assumption of the project is to raise the tourist and recreational values of the park. The presented project aims to create a kayak landing-stage at the bank of the Drawa River, various platforms at the river, tourist routes, vantage points, observation decks and different elements of harmonious garden architecture.

Key words: the park, Barnimie, tourism, recreation, education

Adres do korespondencji – Corresponding address:

Marcin Kubus, Katedra Dendrologii i Kształtowania Terenów Zieleni, Akademia Rolnicza w Szczecinie, ul. Janosika 8, 71-424 Szczecin, Poland, e-mail: marcin.kubus@agro.ar.szczecin.pl.

Zaakceptowano do druku – Accepted for print:

21.10.2008

Do cytowania – For citation:

*Kubus M., Zwolińska E., 2009. Zagospodarowanie parku podworskiego w Barnimiu na potrzeby rozwoju turystyki, rekreacji i edukacji Drawieńskiego Parku Narodowego. *Nauka Przyr. Technol.* 3, 1, #5.*